

interview

EEN LIMBURGSE waarheidsvinder

Bert Kreemers geniet landelijke bekendheid als onderzoeksmanager.

De geboren Maastrichtenaar was betrokken bij het onderzoek naar misbruikzaken in de katholieke kerk, maar verdiepte zich ook in de nationalisatie van SNS Reaal. Minder bekend is dat Kreemers ook in Limburg veel tegels heeft gelicht, waaronder nogal wat lokale schandalen verborgen gingen.

door Peter Kamps

Natuurlijk moet een onderzoeker nieuwsgierig zijn, maar wel met mate. Anders komt het onderzoek nooit af, dijt het verder uit en verdringen nuanceringen een heldere conclusie. Was getekend: Bert Kreemers (58), onderzoeksmanager. Kreemers woont in Den Haag, maar bezoekt in zijn geboortestad Maastricht nog regelmatig zijn 86-jarige moeder. Het verklaart 'de hele sterke wereld' die Kreemers met de regio zegt te hebben. Zo schrijft hij in 2005 het boek *Duurs door Oost*, waarin hij vertelt hoe zijn Limburgse grootouders na de oorlog ten onrechte opgepakt worden als collaborateurs. Ook is hij van 2006 tot 2012 voorzitter van de Rekenkamer Zuid-Limburg, die onderzoek doet naar lokale reletjes en affaires. Hij vertelt daar nu nog met zowel smaak als verantwoordelijkheid over. Over een declaratiekwesie in Nuth bijvoorbeeld, met als komische bijvangst een illegale wijnvoorraad van 140 tot 150 flessen op het gemeentehuis. Wethouders die vanwege gebrek aan een eigen kamer elkaars declaratiebonnen zien passeren en daarop aanslaan als duidelijk wordt dat de een sommige kosten wel declareert en de ander niet.

In datzelfde Nuth onttraft hij in die periode ook een dubieus 'pacificatieverbond'. De gemeente telt buitensporig veel sportvelden. Elke kern heeft een eigen sportaccommodatie. Je reinste geldverspilling, oordeelt Kreemers. Maar velden sluiten en fuseren, ho maar. In de gemeenteraad is de stilzwijgende afspraak gemaakt alles bij het oude te houden. Dat lijkt klein bier, maar niet in de visie van Kreemers. De overheid moet zorgvuldig met belastinggeld omgaan, het openhouden van kostbare accommodaties getuigt daar niet van, klinkt het streng. Dat geldt ook voor die hilarische kwesie in Gulpen-Wittem, waarbij een wethouder op kosten van de gemeente zijn oprit laat asfalteren en met paaltjes laat afsluiten. De politie vindt de situatie levensgevaarlijk. De ruimte tussen oprit en

stoep is zo smal dat een kindervagen er niet meer door kan. De affaire loopt desondanks met een sissert af, omdat de gemeenteraad het door de vingers ziet. Ook Valkenburg komt in die jaren op zijn onderzoeksradar te staan. In 2007 legt Kreemers een innige verwevenheid bloot tussen de gemeente en ontwikkelaar 3W. De titel van zijn rapport, *Een geschenk uit de hemel*, is veelzeggend en ontluisterend tegelijk. Met de beste bedoelingen heeft de toenmalige burgemeester 3W binnengehaald om het Geulstadije letterlijk uit de brand te

Paspoort Bert Kreemers

- Bert Kreemers wordt in 1955 geboren in Maastricht.
- Van 1974 tot 1980 studeert hij politicologie aan de Universiteit van Amsterdam.
- Vanaf 1977 tot 1980 werkt hij als persoonlijk medewerker van onder meer PvdA'er Max van der Stoep in de Tweede Kamer.
- In 1980 treedt hij in dienst van het Ministerie van Defensie, eerst als beleidsmedewerker, daarna als plaatsvervangend directeur voorlichting.
- Van 1999 tot 2001 werkt hij als onderzoeker bij het instituut Clingendael.
- Vanaf 2006 tot 2012 is Kreemers voorzitter van de Rekenkamer Zuid-Limburg.
- In 2009 promoveert hij op een proefschrift over de aanschaf van de F16.
- In 2010 is hij werkzaam bij de onderzoeks-Hoekstra, die onderzoek doet naar de omstreden neuroloog Jansen Steur.
- Vanaf 2010 tot 2012 is hij als onderzoeksmanager in dienst van de commissie-Deetman.
- In 2013 werkt hij eveneens als onderzoeksmanager bij de commissie, die onderzoek doet naar de nationalisatie van SNS Reaal.

helpen die gewoed heeft in een gemeentelijk zwembad. De stad zit in zak en as. 3W maakt hier gretig gebruik van en eist het onderste uit de kan van de gemeente. Die dreigt voor vier miljoen euro benadeeld te worden. De deal gaat uiteindelijk niet door, omdat de gemeenteraad ingrijpt. Van corruptie is gelukkig geen sprake, maar de toenmalige burgemeester heeft wel erg onhandig geopeerd, concludeert hij.

Al die Limburgse ervaringen hebben van Kreemers een cynische waarnemer gemaakt. Hij beschouwt zijn pogingen om lokale politici in Zuid-Limburg bewuster te maken van het belang van transparante en zuivere politiek als mislukt. Eigenbelang dat prevaleert boven het algemeen belang. Dat heeft Kreemers tot zijn verdriet ook in zijn eigen carrière ervaren. Als woordvoerder op het Ministerie van Defensie informeert hij toenmalig minister Voorhoeve over een door de legertop achtergehouden incident in Srebrenica, waarbij een pantservoertuig over mensen heen gereden is. De marchaussee onderzoekt de zaak, maar de resultaten daarvan zullen Voorhoeve pas jaren later bereiken. Als 'klokkenluider' heeft Kreemers op het departement geen leven meer. Hij wordt uit zijn functie ontheven en krijgt een baan bij het instituut Clingendael. Besluit een boek te gaan schrijven over de aanschaf van de F16 met als titel *Hete hangijzers*. Op dit onderwerp zal hij naderhand ook promoveren. Op 1 april 2002 sneuvelt het tweede kabinet-Kok over de val van Srebrenica. Op diezelfde dag publiceert Kreemers een boek over deze nationale schandvlek met als titel *De achterkant van de maan. Haagse schaduwen over Srebrenica*. Acht dagen later wordt hij ontboden door toenmalig defensie-minister De Grave. Dat van dat pantservoertuig en de daarop volgende dopotafaire blijkt te kloppen. Hij wordt volledig gerehabiliteerd en keert op het departement terug. Zes jaar heeft zijn verbanning geduurd. De opluchting is groot, maar de bitterheid ook, niet alleen bij hemzelf.

• Op Defensie kan hij zijn draai niet meer vinden. Kreemers verkast na een

kort verblijf op een ander ministerie naar de algemene bestuursdienst. Gandedweg raakt hij steeds meer betrokken bij grote, spraakmakende onderzoeken, zoals die naar misbruikzaken in de kerk en de nationalisatie van SNS Reaal. Hoezeer al die onderzoeken inhoudelijk ook verschillen, de organisaties die onderzocht worden hebben volgens hem wel één ding met elkaar gemeen. Prikkel van buiten dringen niet door, het zijn gesloten bastions. Tegenspraak is er niet in regels vastgelegd. Met alle dramatische gevolgen van dien. Want juist het ontbreken van die tegenmacht heeft zowel de kerk als SNS Reaal uiteindelijk genekt. Elke organisatie moet daarom zijn eigen tegenstand organiseren. Best lastig, weet Kreemers. 'Je omringen met zwartkijkers is buitengewoon vermoedend.' Hij neemt SNS Reaal als voorbeeld. Aanvankelijk een hele brave bank, tien keer zo klein als ING, maar wel de vierde bank van het land. SNS wil na een beursgang de concurrentie aangaan met de drie grote banken. Het geld brandt in de handen. Kritiek op die agressieve groei-strategie bederft het feestje, elke tegenwerping wordt gevoeld als sabotage. Dat klimaat brengt de bank tot aan de rand van de afgrond, leert het onderzoek. Jazeker, ook onderzoekers zelf hebben die tegenmacht nodig, vervolgt Kreemers. Gedurende een onderzoek kan er gezichtsverlies optreden. Dat is natuurlijk niet goed voor het resultaat. Kreemers herinnert zich een aanbeveling van de misbruikcommissie. Hij vindt die briljant. Totdat een klankbordgroep die tot op de grond toe afbreekt. En terecht, want die aanbeveling blijkt in de praktijk onuitvoerbaar. Het heeft te maken met de rekijwiteit van het onderzoek. Worden alle tienduizenden mogelijke misbruikzaken onderzocht of beperkt de commissie zich tot de 3.000 zaken die gemeld zijn? 'Meer is hier de vijand van het goede, het zou jaren kosten om alle zaken na te gaan, je kunt moeilijk alle deuren afdraai.' Dat zou ten koste gaan van die 3.000, komt de commissie tot inkeer. Het ene onderzoek is ook niet het andere. Bij het SNS Reaal-dossier spelen emoties niet of

foto
Ermino
Armino

nauwelijks een rol, bij het misbruikonderzoek des te meer. Kreemers vindt dat ook logisch. Bij SNS zijn geen echte slachtoffers te betrouwen, beleggen is nu eenmaal risico's nemen, merkt hij ironisch op. Maar misbruikzaken zijn zo niet weg te redeneren. De slachtoffers krijgen een gezicht. De commissie gaat in gesprek met de slachtoffers. Kreemers is getuige van aangrijpende taferele. Komt zelfs iemand van zijn eigen vroegere Maastrichtse school tegen die misbruikt is. 'Het had mij dus ook kunnen overkomen.' Een medewerker van de commissie bezwijkt onder de emotionele druk. Ook Kreemers zelf heeft het zwaar, maar op een andere manier. Hij leert zijn eigen geheugen kennen als een genietige vijand. Meent een partner uit zijn schooltijd te ontmaskeren

als dader. Een franciscaan die Engels gaf. Mis. Het blijkt een jezuïet te zijn en hij gaf godsdienstles. De bekende rechtspsycholoog Harald Merkelbach, ook lid van de commissie, heeft hem hiervoor al gewaarschuwd. Pas op, het geheugen is een slechte raadgever. Dat blijkt ook uit een aanvankelijk veelbelovende melding. Alles lijkt te kloppen: naam casus, data. Totdat het vermeende slachtoffer twee weken later mailt en schrijft zijn vergist te hebben, het was toch niet die broeder maar een andere. Het angstzweet staat Kreemers weer in de handen. Als er zoveel niet klopt, wat klopt dan wel? Zo mogelijk nog grondiger dan voorheen blijft de commissie spitten, uiteraard in volstrekt onafhankelijkheid, een absolute voorwaarde, beklemtoont Kreemers.

Tot slot een tip van de meesteronderzoeker. Het beste onderzoek dat hij kent, is dat over 9-11. Dat leest alsof je zelf achter in de vliegtuigen zit die op die zwarte dag op weg zijn naar de Twin Towers, zegt Kreemers. Geschre-

“ **Volstrekte onafhankelijkheid is een absolute voorwaarde voor elke onderzoekscommissie.**

ven door 35 senatoren en congressleden in een heldere en meeslepende stijl. Want ook dat is een voorwaarde voor een goed onderzoeksrapport. 'Het moet leesbaar en goed geschreven zijn.' Een standaardwerk dat hieraan ook voldoet, is volgens Kreemers *Essence of Decision* van Amerikaan Graham Allison en co-auteur Philip Zelikow. Zij beschrijven daarin de Cubacrisis ten tijde van president John Kennedy. 'Dat boek leest als een trein, het is alsof je bij de president in het Oval Office zit.' Ja, die Allison en die Zelikow zijn z'n grote inspiratiebron. Allison werkt nu bij het Pentagon en was laatst nog aanwezig op de Nucleaire Top in Den Haag, weet Kreemers als misschien wel zijn allergrootste fan te melden.